

וילך: בפרשת וילך אנחנו מוצאים שתי מצוות עשה והן המצוות האחרונות של מניין תרי"ג מצוות והן מצוות הקהל על פי הפסוק הקהל את העם והמצווה על כל איש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו על פי הפסוק ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. אנחנו נרחיב את הדיבור על הנושא של מצוות הקהל המתחיל בפסוק י מפרק ל"א: "מקץ שבע שנים, במועד שנת השמיטה בחג הסוכות, בבוא כל ישראל לראות את פני השם אלוקיך במקום אשר יבחר, תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באוזניהם. הקהל את העם, האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך וכו'". חז"ל לא היססו וידעו שמדובר בחג הסוכות של השנה השמינית דהיינו מוצאי שמיטה שהרי בפרשת ראה בספרי למדו בגזרה שווה את המשמעות של המילים "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה" מ "מקץ שבע שנים" דכאן ודייקו ששני המאורעות חלים בשנה השמינית כך שמצוות הקהל היא בשנה השמינית במוצאי יום טוב הראשון של החג. הרמב"ם מקדיש את הפרק השלישי מהלכות חגיגה בספר השמיני והוא ספר עבודה, למצוות הקהל. והוא כותב בהלכה א': "מצוות עשה להקהיל כל ישראל, אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באוזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצוות ומחזקות ידיהם בדת האמת, שנאמר מקץ שבע שנים במועד השמיטה בחג הסוכות בבוא כל ישראל לראות וגו'...הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך וגו'." "והמלך הוא שיקרא באוזניהם ובעזרת נשים היו קוראים וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובח." הרמב"ם הולך ומפרט את הטקס והקריאה והברכות שהמלך אומר בסוף הקריאה שצריכה להיות בלשון הקודש שנאמר תקרא את התורה הזאת, כלומר בלשונה וגם הברכות נאמרות בלשון הקודש אע"פ שיש שם לועזות." המילה "לועזות" בעברית של המשנה, בלשון רבים ובמין נקבה מתייחסת לאנשים שלא מבינים עברית. הרמב"ם מתייחס עכשיו לאלו שלא מבינים עברית כלל, לפי דעתו של הרמב"ם הם גרים ולאלו שיודעים את כל התורה כולה: "וגרים שאינם מכירין, כלומר שלא מבינים עברית, חייבין להכין ליבם ולהקשיב אוזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמוע (כנראה משום שהוא חרש ואף על פי שהוא פטור מן הראייה, וכל הפטור מן הראייה פטור מהקהל, מכל מקום אם הוא נמצא שם אי נמי כותב הלחם משנה אם הוא אינו חרש אבל הוא נמצא במקום רחוק ובמקום שאינו יכול לשמוע) ומי שאינו יכול לשמוע, מכווין ליבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל." רואים אפוא שההלכה האחרונה הזו חשובה מאוד ומגדירה את משמעות מצוות הקהל. אנחנו רואים שהמעמד כולו הוא מעין חזרה על מעמד הר סיני. אם משווים פסוקי פרשת וילך עם התחלת פרשת ניצבים: "אתם ניצבים כולכם לפני השם אלוקיכם: ראשיכם, שבטיכם, זקניכם ושוטריכם. כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך...לעוברך בברית השם אלוקיך ובאלתו..." והנה בברית ערבות מואב נזכרים גם כן אותם ארבע סוגי אישים שעליהם חלה מצוות הקהל נמצא איפוא שמצוות הקהל היא חזרה על ברית ערבות מואב ושתיהן גם יחד הן חזרה על ברית הר סיני. אכן אם משווים את הפסוקים

בפרשת וילך (ל"א, י"ב י"ג) עם ואתחנן (ה, ד_י) רואים את הדמיון בין המאורעות: אכן בפרשת ואתחנן כתוב: "הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי, אשר ילמדון ליראה אותי, כל הימים אשר הם חיים על האדמה, ואת בניהם ילמדון." נקודה אחרונה. הנוסח המקובל של המשנה במסכת סוטה פרק ז משנה ח הוא כך: "פרשת המלך כיצד? מוצאי יום טוב הראשון של חג, בשמיני, כלומר בשנה השמינית, במוצאי שביעית, עושין לו בימה של עץ בעזרה וכו'..."

במשנה המקבילה בגמרא ירושלמית הלכה ז' וכמו כן במשנה בכתב יד קויפמן שהוא כתב יד מנוקד מפורסם של המשנה מן המאה האחת עשרה, הגירסה שונה במקצת: פרשת המלך כיצד? מוצאי יום טוב האחרון של חג, בשמינית מוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ.

הרי לפי הגירסה הזו הקהל היה בליל מוצאי שמיני עצרת דהיינו ליל שמחת תורה ונשאלת השאלה האם אין יחס בין מצוות הקהל לבין סדר קריאת התורה ושמחת תורה שאנחנו מכירים עכשיו? ההשארה הזו כבר נעשתה על ידי הרב יצחק אברבנאל, שכתב: "מכאן נשאר המנהג בימינו שביום שמיני חג העצרת האחרון נקרא שמחת תורה, שבו אנו משלמים את התורה ועומד הגדול שבקהל ומסיים אותה והוא עצמו קורא בלי מתורגמן פרשת וזאת הברכה לדמיון מעשה המלך בזמן ההוא." ובספר המנהיג על ידי הרב נתן הירחי על שם עירו לוניל, שהיה תלמידו של הראב"ד ולאחר מכן תלמידו של רבינו תם, כתוב בהלכות החג שקוראים קוהלת בשמיני עצרת מפני ששלומה המלך אמר אותו בפרשת הקהל בחול המועד סוכות. סוף סוף, בימי הרחמים האלה, בין כסא לעשור, אני מאחל לכולנו: יהי רצון שנזכה להתכפר מכל חטאנו ומכל אשמותינו ונזכה לשנה טובה ולבריאות מעליא ולמילוי בקשתנו ולרפואה שלמה לכל חולי ישראל, אמן.